

VANN for 40 år siden

Om fremmedarbeidere, papirløse ekteskap, utslippsavgifter og andre kompliserte spørsmål

Av John Mikal Raaheim

John Mikal Raaheim er sivilingeniør fra NTH med spesialisering i VAR-fag, har mastergrad i historie fra UiO. Han er ansatt som spesialrådgiver i Tekna og er redaktør for VANN.

VANN på nett

Artikler fra VANN er nå åpent tilgjengelig på nett for alle interesserte. Søk deg frem til Norsk vannforenings nettside. Klikk deg videre til tidsskriftet VANN og videre til VANN på nett. Da er du der og kan søke på tema og forfattere helt tilbake til 1966 da første utgave av VANN ble til. Artikler i siste utgave av VANN er fortsatt forbeholdt abonnenter og medlemmer til det kommer en ny utgave, men ellers har du tilgang til alt. Her finner du noen smakebiter fra VANN fra nr. 2 i 1976, men først litt om forsommeren og sommeren 1976.

Om fremmedarbeidere og papirløse ekteskap

I 1975-76 var det registrert 10 000 fremmedarbeider i Norge. Undersøkelser viste at Norge lå langt etter når det gjaldt tiltak for å bedre fremmedarbeidernes kår. Mange av disse levde under kummerlige kår og ble utnyttet av bolighaier. Kommunal- og arbeidsdepartementet bevilget 500 000 kroner til å utarbeide en grunnbok som skulle beskrive de viktigste rettigheter for en innvandrer. I 1976 tenkte de færreste fremmedarbeidere på å bli norske statsborgere. Men man hadde tro på at dette ville endre seg når man, som planlagt, i 1979 åpnet for stemmerett og valgbar-

het til kommune- og fylkestingsvalg, selvsagt forutsatt flere års fast opphold i Norge. Boligtilbud, helsetjenester og fri rettshjelp var blant andre tilbud som var under utvikling for fremmedarbeiderne.

En studie av det man i 1976 kalte papirløse ekteskap avdekket at stabilitet i slike forhold var langt under ekteskapsvarigheten. Skilsmisseprosenten for ekteskap var 0,9% i løpet av et år, mens oppløsningsprosenten for de papirløse forhold var 10,5%. Kirken var selvsagt engasjert i saken. Biskopene vil ha bort betegnelsen «papirløse ekteskap» fordi dette etter deres mening reduserte de egentlige ekteskapene til et stykke papir. Undersøkelsen viste jo med all tydelighet at det var større forskjell enn som så mellom kirkelig velsignede ekteskap og de såkalt «papirløse».

I juli 1976 fastsatte regjeringen nye forskrifter som ga Det norske Pengegulleriet adgang til å øke høyeste gevinst fra 150 000 kroner til 250 000 kroner. Pengegulleriet ble til orientering nedlagt i 1998 etter å bitt utkonkurrert av Norsk tipping og de nye pengespillene som etter hvert var kommet til.

Slikt var man opptatt av sommeren 1976 da brødrene Alf og Frank Hansen tok gull i dobbel-

sculler under de 21. Olympiske leker i Montreal. Det var i slutten av juli 1976. Men nå til VANN.

Vannforsynings-situasjonen i Norge

Vannforsynings-situasjonen i Norge var tema både i lederen i nr. 2 i 1976 og flere artikler i denne utgaven.

I 1976 var bare 1 av 4 vannverk med mer enn 1000 abonnenter godkjent av helsemyndighetene. I lederen slo man fast at norske vann typer med lav pH-verdi, lave verdier av mineralsalter og høyt innhold av humus var en utfordring. Justering av pH og reduksjon av humusinnhold var nødvendig for å hindre utløsning av bly og kadmium fra rør, rørdeler og annen armatur i husholdningene. Armatur var ofte produsert i andre land med andre vann typer. Ifølge lederen var det behov for innsats på alle plan fra utdanning til håndheving av lovverk til bygging og drift. Det er å håpe, avsluttet man lederen med, «at de instanser som i særlig grad berøres også følger opp denne viktige samfunns sak».

Vannforsyningsforholdene i Østfold ble beskrevet av fylkesmann Jakob Modalsli i Østfold. I Østfold var man da som nå avhengig av vannforsyning fra de store vassdragene som renner ut i fylket, Glommavassdraget, Haldenvassdraget og Vansjøvassdraget. Vannkvaliteten i disse vassdragene var slik at helsemyndighetene for lengst hadde forlangt fullrensing og det var allerede i 1976 syv slike fullrensaneanlegg i Østfold. Algevekst i Glomma forårsaket av situasjonen i Mjøsa var imidlertid en ny utfordring.

Haakon Thaulow var på denne tiden overingeniør i Miljøverndepartementet og bidro med «Miljøverndepartementets syn på de administrative og økonomiske forhold vedrørende Landets vannforsyning». Etter å ha sammenholdt forvaltningssystemet med systemet for vannforsyning og for kommunale avløp fra topp til bunn, mente Thaulow og Miljøverndepartementet at Fylkesmannen burde overta godkjenningen av vannverk både fra Sosialdepartementet (over 1000 personer) og de lokale helse rådene (under 1000 personer). En slik organisering

hadde man gode erfaringer med fra avløpssektoren. Thaulow viste også til erfaringer fra forurenings-siden når han forslo at man burde vurdere å utarbeide en nasjonal rammeplan for vannforsyning «hvor bl.a. de hygieniske krav veies opp mot andre interesser». «Dette vil så kunne danne grunnlag for et handlingsprogram for å forberede drikkevannskvaliteten på landsbasis», mente Thaulow i 1976.

Gro Harlem Brundtland og utslippsavgifter

Gro Harlem Brundtland var miljøvernminister i 1976. Hun holdt foredrag på et møte i Norsk vannforening den 29. mars om St.meld.nr. 44 (1975-76) «Tiltak mot forurensning».

Hun konsentrerte seg i sitt foredrag om punkter i stortingsmeldingen som representerte «utdypinger og nyheter». Brundtland kom i sitt ganske omfattende foredrag blant annet inn på prinsippet om at forurenseren skal betale. Regjeringen ville «etter hvert innføre avgifter på forurensende utslipp og produkter». Intensjonen med dette var «å komme frem til styringsmidler som virker gjennom markedsmekanismen, slik at man også kan redusere behovet for detaljregulering. Ved å bruke avgifter som et supplerende virkemiddel, vil industrien selv få større handlefrihet og kan selv finne ut hva som er riktig. Poenget er ikke at staten skal tjene penger på utslippsutgifter», sa Brundtland i 1976.

Helge Fredriksen, avdelings sjef i Industriforbundet, var invitert til samme møte for å kommentere Stortingsmeldingen. Fredriksen mente blant annet at offentlige utredninger både i Sverige og Danmark hadde konkludert med skepsis til utslippsutgifter som virkemiddel. Han mente man ikke burde binde seg til bruk av slike avgifter som virkemiddel. «Både avgiftenes størrelse, virkninger, administrasjon av ordningen med kontroll osv. reiser meget kompliserte spørsmål», mente Fredriksen.

Kommandoaksjon mot Entebbe og konge bryllup i Sverige

Den 27. juni kapret seks palestinske terrorister et Air-France fly med 275 mennesker om bord.

Blant disse var over 80 israelere. Kapteinen tvinges først til å ta flyet til Libya og lande der før det flyr videre. Flyet lander til slutt i Uganda på Entebbe-flyplassen. Den 3. juli blir passasjerene befridd ved en israelsk kommandoaksjon mot flyplassen. Flere afrikanske statsjefer fordømmer i ettertid denne israelske aksjonen.

Det var fortsatt uro i Spania. I juni demonstrerte 50 000 mennesker i Madrid og Barcelona mot lønnsstopp og mangel på skoler i arbeiderstrøkene i byer i Spania.

Den 20. Melodi Grand Prix-finalen ble i 1976 vunnet av den engelske gruppa The Brotherhood of Man med låten «Save your kisses for me». Andre populære låter i 1976 var ABBAs «I do, I do, I do» og «Mama mia», Nazareths «Love hurts», og Roger Whitakers «The last Farewell». Og i juni, gifter Kong Carl XVI Gustav seg med vesttyske Silvia Renate Sommerlath.

Senere i juli, den 15. juli, ble Jimmy Carter valgt som demokratenes presidentkandidat i det presidentvalget som skulle komme. Jimmy Carter ble som kjent senere USAs 39. president.

Kilder

«Vannforsyningsssituasjonen i Norge – Et neglisjert samfunnsproblem?». Leder i *VANN nr. 2 1976*.

Brundtland, Gro Harlem. «St.meld. nr. 44 /1975-76) «Tiltak mot forurensning»» *VANN nr. 2 1976*.

Fredriksen, Helge. «Kommentar til St.meld. nr. 44 (1975-76) «Tiltak mot forurensninger»». *VANN nr. 2 1976*.

Modalsli, Jakob. «Vannforsyningsforholdene i Norge, med eksempler fra Østfold fylke». *VANN nr. 2 1976*.

Thaulow, Haakon. «Miljøverndepartementets syn på administrative og økonomiske forhold vedrørende landets vannforsyning». *VANN nr. 2 1976*.

Hvem Hva Hvor 1977. Chr. Schibsteds Forlag, Oslo 1976.